

Поповський А. М.
доктор філологічних наук, професор
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ФУНКЦІЇ СЛОВА *КАТ* В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

*А ви Україну ховайте...
Не дайте Матері, не дайте
В руках у ката пропадать.
Тарас Шевченко*

У лексичному складі української мови маємо достатній прошарок слів, які віддзеркалюють правові основи суспільного устрою і побутове мовлення. До таких мовних одиниць належить і слово *кат*, значення якого в лексикографії формулюється так:

КАТ, -а, ч., кл. -е. 1. Той, хто здійснює смертні вироки, тілесні покарання. 2. *перен.* Той, хто вбиває, мучить, мучитель, недолюдок. 3. *лайл.* Біс, чорт. **К. би взяв** кого, що, *лайл.* – вираження досади, незадоволення кимось, чимось; **-ів, -ова, -ове** [6, с. 327];

КАТ (той, хто здійснює смертельний вирок або тілесне покарання), **КАТЮГА** *підсил. зневажл.*; **ВІШАЛЬНИК** *зневажл.* (той, хто вішає людей). *А люде тихо Без всякого лихого лиха Царя до ката поведуть* (Т.Шевченко); *Вів їх на ланцюжках стрепенний князя пан Щука, найлютіший катюга з челядників Єремії* (О,Стороженко); *В Жежері поза плечі забігали мурашки. Ще не вистачало, щоб за наймита був вішальник!* (В.Речмедін) [5, I, с. 662].

На різних історичних етапах розвитку ця мовна одиниця фіксує особливості правових чинників і живомовних традицій українського суспільства, її активний чи пасивний стан.

Це слово у різножанрових контекстах висвітлює:

а) жорстокість і аморальність державного устрою на тлі рушійних сил загальнолюдського творчого прогресу:

Росіє! Ти не монолітна в душі своєму: є Росія тиранів, катів, мучителів, зрадників, брехунів, убивць, - а є також Росія поетів, повстанців, космічних творців, мислителів, святих, трударів і люблячих матерів, які несуть естафету любові крізь криваві епохи занепаду й смерті [1, с. 1];

б) конкретні особистості, партії, яка катували український народ:

«Більшість учасників акції мали при собі видання Леніна, які знищували під час ходи, а на тодішній площі Жовтневої революції під пам'ятником «вождю», прорвавши міліцейський кордон, залишили вінок із колючого дроту з написом: «Кату Леніну від українського народу» [7, с. 6]

*До вас, мої найкращі,
Найближчі до душі,
На Турківщину в Хащів
Пишу оці вірші!*

*Туди, де рідна хата
Була й моя колись,
Допоки кігті ката
В ту хату не вп'ялись
Як в саме серце долі...
Ні хати, ні батьків!
Усе лягло в неволі
Від рук більшовиків [2, с. 19-29]*

в) садистські методи вбивства політкаторжан радянськими тюремщиками:

*Адміністрація спочатку брехала, що його (Василя Стуса – А.П.) забрали у центральну лікарню, проте Ромашов, один із російських політв'язнів, котрий сидів у другому крилі тюрми, сказав, що Василь закричав: «Убили, гади!»... Незламного поета таки вбили по-садистськи його **тюремні кати** у ніч із 3 на 4 вересня 1985 року. На двадцятий день після загибелі Василя Стуса сталася подія – приїхав із Москви якийсь генерал, викликав Журавкова, начальника табору – і майже одразу поїхав. І несподівано Журавков помер. Чи Журавков сам застрелився? Чи йому допомогли? Невідомо. Але **кат-кегебіст**, рідкісний садист, пережив Василя лише на двадцять днів [4, с. 6]. Реальності життя ув'язнених дали В.Стусу створити яскраві поетичні словотвіні характеристики:*

*Вмирає пізно чоловік,
А родиться дочасно,
тому й на світі жити звик,
як раб і рабовласник.
Він като-жертва, жертво-кат,
страждає і богує,
іде вперед, немов назад,
як душу гнів руйнує.*

г) наслідки пострадянського минулого в суверенній Україні:

*Як не вистачає такої нонконформістської думки за такі ганебні (саме ганебні!) тоталітарні часи і все назвати своїми іменами. Всіх падлюк – падлюками. Так тяжко жити в постсоветському суспільстві **катів і стукачів**. Рідкісне слово правди і, дякуючи Гавелу, воно не загубилося [3, с. 210].*

Це слово і в наш час активізується й набуває нових смислових відтінків і дериватів.

Бібліографічні посилання:

- 1.Бердник Олесь. Терновий вінець України Росії минулій, сучасній, грядущій – відкрите послання // Українське слово, 2017, № 51, 20-26 грудня.
- 2.Васильків Йосип. Світлина однієї долі. Вірші, поеми. – Дніпропетровськ: Поліграфіст», 2002.
- 3.Лобода Володимир. Дякую, «Січеславе» // Січеслав, 2008, № 4, вересень-жовтень.
- 4.Лук'янчук Георгій. Голови не гнув. До 80-річчя від дня народження Василя Стуса // Українське слово, 2018, №1-2, 3-16 січня.
- 5.Словник синонімів української мови. У 2-х томах. Т.1. – К.: Наукова думка, 2001.

6.Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів/ За заг. ред.д-ра філол. наук, проф. В.В.Дубічинського. – Х.:ВД «ШКОЛА», 2007.

7.Щур Юрій. Антиленінська кампанія СНУМ очима КГБ // Шлях перемоги, 2017, № 52, 27 грудня.

Стрюк Є. В.
старший викладач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

АНГЛІЙСЬКА МОВА В ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Англійська мова сьогодні має статус мови міжнародного спілкування, і люди, що добре володіють, можуть влаштуватися на престижну роботу, яка стане джерелом стабільного доходу. Тому вивчення англійської мови стає нагальною потребою, в тому числі й в професійній сфері. Причиною цього є посилення тенденцій глобалізації, яка зачіпає практично будь-яку професію. Професія юриста не є винятком. Українські юристи все більше використовують англійську мову, працюючи з міжнародними справами своїх клієнтів з України, спілкуючись з юристами та клієнтами з інших країн. Крім того, так само, як і представники інших професій, юристи можуть отримати освіту в своїй рідній країні, а знайти цікаву роботу за кордоном.

Знання англійської мови істотно підвищує їх шанси в пошуку престижної та добре оплачуваної роботи в міжнародній компанії. Тоді англійську мову стане для них не тільки мовою професії, а й мовою повсякденного спілкування. Професія юриста сьогодні дуже затребувана, але ще більш затребуваним є фахівець, який володіє іноземною мовою в області своєї професії. Володіючи великими професійними навичками, такий фахівець завжди буде лідером при виборі кандидата на певну посаду. Такий фахівець також зможе допомогти своїй компанії розширити спектр пропонованих послуг, орієнтуючи їх не тільки на українських, а й іноземних клієнтів.

Крім того, в результаті розвитку і зміцнення міжнародної взаємодії практично в будь-якому виді діяльності вимоги до професійної підготовки майбутнього фахівця істотним чином підвищуються, надаючи особливу важливість рівнем мовної компетенції фахівця, що в свою чергу сприятиме успішної професійної діяльності та подальшого професійного росту на основі вітчизняних і закордонний досвід, в тому числі обміну досвідом з іноземними колегами. Не меншу важливості набуває знання професійної термінології в галузі права, в тому числі й англійською мовою, що буде корисним для юриста при роботі з юридичної або фінансовою документацією. Іноземна мова для юриста необхідний при веденні переговорів із закордонними партнерами, для виступу з презентаціями перед іноземною аудиторією, для обміну досвідом і професійно-орієнтованої комунікації із закордонними колегами. Уміння читати й розуміти документи